

УДК 658.012.12

Терен Г.М.

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича

АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ НА РІЗНИХ СТАДІЯХ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПІДПРИЄМСТВА

© Терен Г.М.

У статті розглянуто підходи до визначення змісту поняття життєвого циклу підприємства та кількості стадій, з яких він складається. Обґрунтовано доцільність проведення аналізу ліквідності на кожній із стадій життєвого циклу підприємства.

Ключові слова: життєвий цикл підприємства, аналіз, ліквідність.

In the article, going is considered near determination of maintenance of concept of life cycle of enterprise and amount of the stages which he is made from. Expediency of realization of analysis of liquidity is reasonable on each of the stages of life cycle of enterprise.

Key words: life cycle of enterprise, analysis, liquidity.

В статье рассмотрены подходы к определению содержания понятия жизненного цикла предприятия и количества стадий с которых он составляется. Обоснована целесообразность проведения анализа ликвидности на каждой из стадий жизненного цикла предприятия.

Ключевые слова: жизненный цикл предприятия, анализ, ликвидность.

Вступ. Підприємство як відкрита соціально-економічна система підпорядковується законам циклічного розвитку, тобто воно змушене проявляти гнучкість та адаптивність до змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі. На кожній із стадій життєвого циклу підприємства виникає низка специфічних ситуацій, які потрібно вирішувати негайно. Ліквідність як одна з характеристик фінансового стану підприємства потребує пильної уваги з точки зору перспективної платоспроможності на кожній із стадій життєвого циклу підприємства.

Постановка завдання. Завданням дослідження є обґрунтування значення аналізу ліквідності на різних стадіях життєвого циклу підприємства.

Результати дослідження. Серед науковців немає єдиної точки зору на зміст поняття життєвий цикл підприємства. Так, за І.О. Бланком життєвий цикл підприємства - загальний період часу від

початку діяльності підприємства до природного припинення його існування або відродження на новій основі (з новим складом власників і менеджерів, з принципово новою продукцією, технологією тощо) [1, с. 674].

С.В. Корягіна розглядає життєвий цикл підприємства як сукупність стадій, що створюють закінчене коло розвитку протягом певного проміжку еволюції підприємства, після якого його цінності і напрямки діяльності можуть принципово змінюватися. Загальна тривалість життя підприємства може включати декілька життєвих циклів підприємства [2, с. 6].

Б.З. Мільнер трактує життєвий цикл організації як передбачувані зміни з визначеною протягом часу послідовністю станів [3, с. 52].

Важливим методологічним питанням в процесі вивчення життєвого циклу підприємства є уникнення його ототожнення з життєвим циклом бізнесу (галузі), з життєвим циклом товару. Між ними беззаперечно існує тісний взаємозв'язок, але потрібно чітко їх розмежовувати.

До сьогодні немає спільної точки зору на число стадій, з яких складається життєвий цикл підприємства. У різних літературних джерелах автори виділяють від чотирьох до десяти стадій.

Л.А. Брагін та П.П. Данько виділяють чотири стадії життєвого циклу підприємства: становлення, розширення, стабілізація, затухання [4, с. 64].

Бланк І.О. виділяє шість стадій життєвого циклу підприємства: «народження», «дитинство», «юність», «рання зрілість», «кінцева зрілість», «старіння» [1, с. 674]. Отже, автор, виділяючи стадії життєвого циклу підприємства, ототожнює його існування із життям людини. Але ж для людини процес старіння є незворотнім, в той час коли для підприємства можливим є відродження (завдяки зміні тактики та стратегії його управління).

Б. Коласс пропонує досліджувати наступні стадії життєвого циклу бізнесу: дитинство, юність, зрілість і старість [5, с. 30].

С.В. Корягіна вважає доцільним виділяти в життєвому циклі підприємства наступні стадії: створення, росту, «стійкої» зрілості, «паразитичної» зрілості, занепаду [6, с. 207]. Автор дотримується підходу визначення стадій життєвого циклу підприємства з точки зору реагування на чинники внутрішнього та зовнішнього

середовища. Так, на стадії створення підприємство ретельно вивчає усі чинники середовища, оцінює свій потенціал та обирає для себе певну стратегію поведінки на ринку. На стадії росту підприємство максимально ефективно контролює, а також адекватно реагує на вагомні чинники внутрішнього та зовнішнього середовища, що, в свою чергу, дає йому змогу підвищити рівень ефективності своєї діяльності. На стадії «стійкої» зрілості, підприємство ефективно та адекватно реагує на фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, завдяки чому вдається підтримувати ефективність діяльності на певному рівні. Стадія «паразитичної» зрілості характеризується відсутністю адекватних реакцій з боку підприємства на вплив деяких вагомних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, що вимагає здійснення негайної реорганізації системи моніторингу чинників середовища та реагування на них. В іншому разі, наступить стадія занепаду, на якій підприємство буде не в змозі адекватно та своєчасно реагувати на вплив з боку внутрішнього та зовнішнього середовища, що, у свою чергу, призведе до різкого зниження ефективності його діяльності [6, с. 207].

Підсумовуючи викладене вище, доцільно зауважити, що життєвий цикл підприємства варто відмежовувати від загального періоду його існування, тому що за весь період свого існування підприємство «переживає» декілька циклів.

У класичному варіанті життєвий цикл підприємства складається з чотирьох стадій: створення (зародження), ріст, зрілість та занепад (спад), які циклічно повторюються на кожному підприємстві індивідуально в залежності від зовнішніх та внутрішніх факторів його існування і характеризуються відповідними рисами. Необхідність їх дослідження полягає у можливості діагностування майбутнього розвитку підприємства на підґрунті інформації про його «сучасний» стан (стадію життєвого циклу підприємства).

Ліквідність підприємства, як одна з характеристик фінансового стану, потребує детального аналізу при вивченні циклічності розвитку підприємства. У цьому контексті завданнями аналізу ліквідності є класифікація активів за ступенем їх ліквідності; аналіз ліквідності балансу підприємства; розрахунок коефіцієнтів ліквідності, співставлення їх значень з нормативними значеннями та показниками за минулі періоди, факторний аналіз показників

ліквідності; пошук резервів зростання ліквідності підприємства; розробка моделей варіантів управлінських рішень, в яких ліквідність є факторним показником; прогнозування фінансового стану підприємства на основі прогнозування його рівня ліквідності.

Стадія створення підприємства характеризується змінами в технології, пошуком споживачів, нестабільністю обсягів продажу, відсутністю прибутку, високою залежністю підприємства від зовнішніх факторів. На даній стадії функціонування, підприємству перш за все потрібно забезпечити достатній рівень ліквідності. Показники ліквідності повинні мати тенденцію до зростання і до завершення стадії створення досягти нормативних значень. Отже, на цьому проміжку життєвого циклу підприємства потрібно проводити оперативний аналіз ліквідності. Це дозволить діагностувати можливості підвищення її рівня.

Стадія росту характеризується інтенсивним розвитком підприємства (приріст результатів діяльності випереджає приріст витрат). Відповідно особливу увагу потрібно приділити показникам рентабельності та оборотності, які повинні досягти максимальних значень. Показники ліквідності підприємства у цей час мають стабільні значення (в нормативних межах). Підприємство в цілому відзначається особливою мобільністю та ефективністю прийнятих управлінських рішень. Мета аналізу ліквідності на даній стадії життєвого циклу підприємства - системне оцінювання рівня ліквідності для уникнення його зниження.

Стадії зрілості характеризується максимальним значенням обсягу продажів (доходів) підприємства. На розвиток підприємства значно впливають фактори екстенсивного характеру, тому при відсутності зміни стратегії і тактики його функціонування, з'являється ризик занепаду. Тобто підприємство знаходиться на межі кризи. Виникає необхідність здійснення постійного моніторингу фінансового стану підприємства з метою раннього виявлення симптомів фінансової кризи. У зв'язку з цим встановлюється група об'єктів спостереження (можливе «кризове поле»), для яких характерна система показників – індикаторів кризового явища. До неї, поряд з іншими показниками оцінки фінансового стану, належать показники ліквідності. Вони характеризують активи підприємства як об'єкт спостереження. Діагностичний аналіз причин визначення відхилень показників від їх нормативних (запланованих) значень

дозволяє запобігти розвитку кризових явищ та виробити управлінські рішення по коригуванню їх негативного впливу. І якщо на підприємстві на завершальному етапі стадії зрілості провести реорганізацію, відкоригувати стратегічні цілі, змінити склад продуктового портфеля, то наступною стадією життєвого циклу підприємства стане не занепад, а ріст.

На стадії занепаду знижуються обсяги продажів, прибутку, вхідних потоків грошових коштів. Всі показники фінансового стану (в тому числі і ліквідності) мають стійку тенденцію до зниження. На підприємстві виникає потреба в ідентифікації параметрів фінансової кризи, міри її впливу на господарську діяльність та період тривалості. Важливо діагностувати та дослідити причини виникнення спаду розвитку підприємства та факторів, що генерують загрозу його поглиблення. Це здійснюється на основі системного та комплексного підходів дослідження діяльності підприємства як відкритої соціально-економічної системи. Причини кризи досліджуються в розрізі параметрів кризового поля, що дає можливість індивідуально вивчити фактори, що впливають на ринкову вартість підприємства, поточні витрати, структуру капіталу, фінансові зобов'язання щодо строків погашення, активи підприємства. Фактори, що впливають на останні дві категорії є факторами рівня ліквідності підприємства. Отже, при дослідженні причин виникнення кризи підприємства та факторів, що генерують загрозу її поглиблення, обов'язковим є факторний аналіз ліквідності.

Висновок. Аналіз ліквідності потрібно проводити на всіх стадіях життєвого циклу підприємства (створення (зародження), росту, зрілості та занепаду (спаду)). Це дасть можливість приймати ефективні гнучкі управлінські рішення та прогнозувати фінансовий стан підприємства на основі прогнозування його рівня ліквідності.

Список використаних джерел:

1. Бланк И.А. Управление активами. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. – 720 с. – (Серия «Библиотека финансового менеджера»; Вып. 6).
2. Корягіна С.В. Економічна оцінка та планування життєвого циклу розвитку підприємства: Автореф. дис. ... канд. екон. наук. - Львів: Вид-во НУ «Львівська Політехніка», 2004. – 21 с.
3. Мильнер Б.З. Теория организации: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА- М, 2002. – XVIII. 558 с.
4. Торговое дело: экономика, маркетинг, организация, 2-е изд., перераб. и доп./ Под общ. ред. проф. Л.А. Брагина и проф. Т.П.Данько. – М.: ИНФРА-М, 2000. –

560 с.

5. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: Пер. с франц./ Под ред. проф. Я.В. Соколова. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 576 с.

6. Корягіна С.В. сучасні класифікації факторів життєвого циклу підприємства// Вісник Тернопільської АНГ: Зб. наук. праць. – Тернопіль:ТАНГ. – 2002. Вип. 5. – с.206-209.